

Verksamhetsberättelse 2018

KULTUREN

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

Året som gått

Vi på Kulturen är mycket nöjda med året som gått. Vi har öppnat en rad nya utställningar. En ny lekutställning, *Alice i Underlandet*, där vi nu känner att vi hittat ett bra format, och *Fokus Sápmi*, där vi fått tillfälle att över lite längre tid visa de samiska samlingarna. Efter ett besvärligt angrepp av hussvamp och flera års omfattande renovering kunde vi återinviga det Thomanderska huset. Det fleråriga arbetet med att renovera de timrade husen avslutades med en bok och vi började ett arbete med att fylla de renoverade husen med innehåll och även med att planera utemiljöerna kring de olika husen. Friluftsmuseet befolkades under tre sommarveckor av vår egen vandringsteater *lekfulla tidsresor* och därefter av våra volontärer under ytterligare ett par veckor. På Kulturens Östarp inleddes en rad landskapsvårdsåtgärder med sikte på 100-årsjubileet 2024.

Den varma och fina sommaren blev lite för varm för ett museum. Det syntes på våra och många andra museers besöksiffror som blev lägre än vanligt under sommaren. Nästan samma dag som vädret återgick till normalt återgick också besöksiffrorna till bättre än normalt – jag tror vändningen kom 10 eller 11 augusti. Sammantaget kunde vi avsluta året som ett av de bästa och tangerade nästan 2017 års rekordsiffror. Inför 2017 och 2018 sänkte Lunds kommun – tillfälligt hopas vi - sitt fastighetsbidrag till Kulturen i två steg, från 7,3 MSEK till 4,3 MSEK. Det är förstås bekymmersamt och vi gladdes därför åt ett enigt kommunfullmäktige som beslöt att Lunds kommun även fortsättningsvis ska ta ansvar för förvaltning, drift och underhåll av våra fastigheter inom Lunds kommun. Vi ser även fram emot resultatet av den utredning som kommunen tillsatte för att hitta en bra långsiktig lösning.

Under året bytte vi även restauratör till Flädiegruppen som från början av 2019 driver Kulturens restaurang, café och konferensverksamhet under namnet *Kulturen restaurang och konferens*. Dessutom arbetade vi fram ett forskningsprogram för Kulturen och hittade finansiering för att strukturera upp vår forskningsverksamhet med en halvtidstjänst som forskningsansvarig. Vi känner oss väl förberedda för att möta 2019 tillsammans med föreningens medlemmar och styrelse!

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'G' followed by a series of loops and a long horizontal stroke.

Gustav Olsson, Museichef

Portrait of Mikko Mäkelä.
Portrait of Mikko Mäkelä, a 19th-century Sámi man, with a fur hat and a heavy fur coat, wearing a heavy fur coat.

Portrait of Mikko Mäkelä.
The man is wearing a heavy fur coat and a fur hat with a pom-pom. He is looking directly at the camera.

(Copyright: National Museum)

Mikko Mäkelä's sled

A sled, made of reindeer antlers, covered in reindeer skin. It is a traditional Sámi sled, used for transporting goods and people.

Mikko Mäkelä's sled

This sled, made of reindeer antlers, covered in reindeer skin. It is a traditional Sámi sled, used for transporting goods and people.

19th-century sled, made of reindeer antlers, covered in reindeer skin. It is a traditional Sámi sled, used for transporting goods and people.

Utställningar

Under året invigdes åtta tillfälliga utställningar.

Alice i Underlandet – en lekutställning: I februari intog Alice i Underlandet Allmogehallen som vår nya lekutställning. Här fick både barn och vuxna upptäcka olika miljöer ur Alice magiska värld och inte minst de spännande berättelsernas olika lager.

A Sense of Jane Austen: I en lekfull inramning visades dräkter från filmatiseringar av Jane Austens romaner *Stolthet & fördom*, *Förnuft & känsla* och *Övertalning*.

Fokus Sápmi: Med utgångspunkt i de samiska föremål som finns i Kulturens samlingar skildrar utställningen samernas historia och kultur och knyter också an till nutidens Sápmi. Utställningen börjar och slutar i nutid och berättar däremellan om viktiga händelser och personer i Sápmis historia.

Upphovsmannen är en kvinna: Utställningen presenterade tre kvinnor som under 1900-talet trotsade samhällets föreställningar och visade att det var möjligt att inta en framstående plats inom presskåren. Alma Haag, Ellen Dahlberg och Ragnhild Haarstad spänner gemensamt över nästan hundra år av pressfotografi.

Klädd för porträtt – fotografier ur Kulturens samlingar: Bilderna i utställningen visade hur människor iscensatt sig själva genom den klädsel de valt inför fotograferingen. De flesta bilderna är tagna runt åren kring sekelskiftet 1900 och fram till omkring år 1930.

Elevutställningar: Under året ställde Kulturcentrum Skåne ut sina arbeten i Vita huset i utställningen *Unika och lika*.

Miniutställningar: Nell Walden i Modernismen Landskrona Konsthall och Trelleborgs Museum visade under sommaren utställningar om konstnären Nell Walden. I samband med detta gjorde vi fem tillfälliga nedslag om Nell Walden i utställningen **Modernismen. Katja of Sweden** Som en aptitretare inför den stora utställningen som öppnar i juni 2019 ställdes åtta dräkter ur samlingarna ut i Flamskmontern i Textilhallen.

Program- och skolverksamhet

	2017	2018
VISNINGAR		
<i>Totalt</i>	372	340
- publika	183	182
- bokade	178	158
Kulturen i Lund		
- publika	131	128
- bokade	82	46
Kulturens Östarp		
- publika	52	54
- bokade	9	9
PROGRAMPUNKTER		
<i>Totalt</i>	212	211
<i>Kulturen i Lund</i>	182	186
<i>Kulturens Östarp</i>	30	25
SKOLPROGRAM		
<i>Totalt</i>	557	542
<i>Kulturen i Lund</i>	285	276
<i>Kulturens Östarp</i>	25	21
ÖVRIGT		
<i>Barnkalas</i>	38	28
<i>Utbildade lärare</i>	186	219
<i>Tidsresor</i>	20	24

Kulturen har en rik programverksamhet som riktar sig till många olika målgrupper. Program och visningar utgår från utställningar, traditioner och Kulturens övriga verksamheter. En stor del av programverksamheten har fokus på barn och unga – under skolterminerna riktar vi oss till lärare och elever och under loven till barn och deras anhöriga. Vi erbjuder familjeverkstäder en helgdag i månaden och verksamhet under sport-, påsk-, sommar- och höstloven. Nytt för 2018 var drop-in verkstäderna under loven och dramatiserade spökvisningar under höstlovet. I programverksamheten vill vi även berätta om och väcka intresse för traditioner och högtider, som påsk, nationaldagen, midsommar, Halloween och julen. Detta är några av våra största programpunkter som lockar tusentals besökare och det ligger också mycket arbete bakom varje arrangemang.

Från 1 maj-15 september har Kulturen sommarsäsong med längre öppet-hållande varje dag. Vi har fler aktiviteter och besökarna kan delta i vårt le-
vandegörande i parken. Ett exempel är Kulturens tidsresor, d v s våra publi-
ka lustspel, i år med Jane Austen-tema där vi reste tillbaka till år 1818.
För barn erbjöds *Historiska uppdrag* tillsammans med volontärer, skap-
ande verkstäder och riktade visningar. I samarbete med SommarLund er-
bjöd vi underhållning i parken med fri entré. Under nationaldagen, Kultur-
natten och Konstkvällen hade vi också fri entré.

I likhet med sommarsäsongen är Julen på Kulturen en förtätning av pro-
grampunkter. I flera av friluftsmuseets interiörer visas julfirandet med du-
kade bord och julens prydnader från olika tider. Parken dekorerar med
ljusslingor och julpynt, vi har drop-in julpyssel, julgransplundring och kon-
serter. Julstökshelgen utökades i år med julmarknad på fredagskvällen
och museet fylldes av körer, musiker, Luciatåg, matstånd och marknads-
knallar. Besökarna fick möta personal i historiska dräkter som berättade
om julfirandet i de olika interiörerna. Under december har vi också vis-
ningar om hur julen firades i olika tider och olika sociala miljöer. I Blekinge-
gården finns pedagoger klädda till pigor som berättade om julfirandet och
det vardagliga livet år 1815.

På Kulturens Östarp har vi säsongstart med djursläpp 1:a maj, mors
dags-firande, och slåtterdag – höskörd på gammalt sätt med lie, kratta och
hässjor – och Östarpdagen, en dag då flera föreningar deltog och visade
upp olika hantverk med mera. Från maj till augusti finns en värd i 1800-
talsdräkt på plats som håller i visningar och andra aktiviteter på olika te-
man i Gamlegård.

Under våren var Tegnärmuseet öppet en gång per månad under perioden januari-april, under sommaren varje lördag och under hösten på Kulturnatten, Konstkvällen och julstökshelgen. Hökeriet som drivs av Hökeriets vänner, hade varierande öppettider under året. Norlindmuseet i Borgeby slotts porttorn hade öppet på helgerna under maj-september och julstökshelgen. Livets museum hade 314 visningar och Medicinhistoriska museet hade 89 visningar.

Vi har en bred skolverksamhet för elever och utbildningar för lärare. Under året har vi genomfört cirka 300 skolprogram som knyter an till läroplanen. Nya skolprogram för i år var; Sagolek för 3-5 åringar i lekutställningen *Alice i Underlandet*, Jane Austen-visningar, Berättelsen om Lund- en resa genom tusen år, Lundaspåret, visningar i *Fokus Sápmi*, och en julföreställning där pigorna berättar om julförberedelserna under 1800-talet. I Skolträdgården hade vi program med teman; *Alice i Underlandet* och *Änglamark*; om kretslopp, odling, skötsel, och att skörda. Vi samarbetar med Lärvox (vuxna med funktionsvariationer) med program i Skolträdgården och på Kulturens Östarp.

Under året har planen för utbyggnad av Diabasen, Kulturens magasin, utvecklats ytterligare. En arkeologi-osteologistuderande har anställts för att packa om det medeltida skelettmaterialet och genomför parallellt en studie av materialet. Den keramik som tidigare varit placerad i Herrehuset, placerades in i magasinssystemet. En del av förpackningssamlingen från Tetra Pak och Åkerlund & Rausing inventerades. Delar av textilsamlingen har fotograferats. Kulturarvs-IT har utfört bildkoppling och tillfört information om föremål i Kulturens samlingar och Region Skånes medicinhistoriska samling och dessutom fortsatt digitaliseringen av den arkeologiska samlingen med bidrag från Nordenstedtska Stiftelsen.

Registreringen av drygt 4 000 digitala fotografier och cirka 1 000 nya personposter i den medicinhistoriska föremålsdatabasen avslutades. Underlag, foto och texter har tagits fram om 19 patientskapade alster från Sankt Lars sjukhus som publicerades i boken "Encountering Art Brut in Sweden" av *Social Welfare Organization Aiseikai* i Japan.

Forskare har studerat föremål i Kulturens samlingar, bland annat de Berlingska matriserna, skelettmaterial, ett målat fönster och textilier av Märta Måås Fjetterström. En amerikansk forskare har studerat bonadsmålningar. För Forum för Levande Historias räkning har en inventering genomförts av föremålen i Kulturens samlingar med anknytning till förintelsen.

Vi har genomfört regionalt kulturmiljöarbete inom fälten arkeologi och bebyggda miljöer. Många av de arkeologiska uppdragen har utförts i Lund och ett uppmärksammat ärende var när lämningar efter Sankt Andreas medeltida kyrka påträffades vid grävningsarbeten i Drottensgatan. Över 70 arkeologiska uppdrag genomfördes under 2018. Bland annat Bantorgets omgestaltung, Stora Södergatan, Kvarteret Sankt Måns 21 (f d Parksskolans ombyggnad), Clemenstorget, arkeologisk kyrkvindsstädning av Mölleberga kyrka samt trädgårdsarkeologisk undersökning av Ängsö slott, Västmanland, för att nämna några.

I den medeltida byn Vomb påbörjades ett omfattande arbete med att dra in vatten och avlopp i hela byn, vilket fortsätter även under 2019. Arkeologiska utredningar i ägorna Tullbommen och Lyckebacken genomfördes inför Lunds kommuns stadsutveckling av områdena. Vid slutet av året påbörjades planering inför den stora arkeologiska undersökningen i Kvarteret Sankt Mikael 16, vilket kommer att genomföras under 2019.

De bebyggelseantikvariska uppdragen är fördelade runt om i hela Skåne, med bland annat upprättande av många vård- och underhållsplaner av kyrkogårdar till kyrkoförsamlingarna. Ett speciellt uppdrag var projekt *Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i Eslövs kommun*, en uppstart av kulturmiljöarbetet i Eslövs kommun för att utveckla hur kommunen ska använda sig av den resurs som kulturmiljön utgör. Antikvarisk medverkan/sakkunnig genomfördes i en mängd uppdrag, bland annat i Degeberga och Trolle Ljungby kyrkor, Munkaskolan Munka Ljungby, Håslövs och Skegrie möllor, Flyinge kungsgård och Ekska huset i Lund, för att nämna några.

Stadsantikvariens arbete i stads- och kulturmiljöutvecklingen för Lunds kommun har bland annat omfattat Stadshallen, Stenkrossen, Källby, Lyckebacken, Kvarteret Galten och översyn riksintresseområdet Sankt Lars.

Kulturen publicerade en bok med titeln *Timmerhus med historia*. Den innehåller berättelser om några av Kulturens hus, inte bara om husens ursprungshistoria på olika platser i södra Sverige, utan också om deras historia på Kulturen i Lund, hur de har restaurerats och hur de används i kulturarvspedagogiken.

Verksamhetsutveckling

Arbetet med att ta fram ett forskningsprogram för Kulturen fortsatte, med ett tvärvetenskapligt perspektiv, för att omfatta hela bredden av Kulturens verksamhet. Vi hittade finansiering och anställde en forskningsansvarig på halvtid.

Europeiska regionala utvecklingsfonden/Leader Lundaland beviljade medel till *Hälsokraft mitt i Lund* som var ett pilotprojekt som genomfördes tillsammans med Månteatern, Teater Sagohuset och yogalärare. Syftet var att få fler människor att delta i hälsofrämjande aktiviteter samtidigt som de fick ta del av kulturhistoria. Sex stycken lunchvisningar i rörelse genomfördes.

Tack vare ett testamente har historiska dräkter sytts upp till den pedagogiska verksamheten. Kulturen ingår i Länsstyrelsens satsning *Välkommen till Skåne*, som ger nyanlända en introduktion till museet och det svenska samhället. Lunds kommun beviljade medel till Kulturen, Skissernas museum och Historiska museet för att ordna en museivecka med kvällsöppet på temat *Bakom kulisserna*. De tre museerna visade under kvällarna sitt arbete som vanligtvis sker bakom kulisserna för besökarna.

Utställningen *Bokkulturen* fick ny belysning och projektet "Ljud i friluftsmuseet" har levererat ljud till ett antal av miljöerna. Efter ett besvärligt angrepp av hussvamp och flera års omfattande renovering kunde vi äntligen återinviga det Thomanderska huset.

På Kulturens Östarp inleddes en rad landskapsvårdsåtgärder med sikte på 100-årsjubileet 2024. Under det gångna året har ett omfattande arbete utförts för att förstärka och bevara kulturvärdena vid Östarp och öka dess värde som besöksmål. Enligt den långsiktiga planen ska Gamlegårds marker skötas så att de ger en bild av 1830-talets landskapsanvändning och markerna kopplade till Alriksgården ska illustrera 1930-talets jordbrukslandskap. Ett större arbete har inbegripit att säkerställa nya golv i dagligstugan, kammaren och sommarstugan på Gamlegård. Taket på logen vid Gamlegård var i stort behov av förnyelse och på vårvintern lades ett nytt traditionellt stråtak med råghalm.

Besöksstatistik 2018

Under 2018 hade Kulturen totalt 146 401 verksamhetsbesök (mål: 166 700) och 204 568 anläggningsbesök (mål: 245 000). Av verksamhetsbesöken på Kulturen i Lund var 31,1 procent 0-18 år.

Kulturen i Lund*					
	Verksamhet	Betalande	Medlem	0-18 år	Anläggning
Jan	5 128	2 064	516	1 464	7 352
Feb	4 973	1 842	573	2 095	8 351
Mars	6 888	2 378	741	2 943	9 755
Apr	6 882	2 828	916	2 149	18 095
Maj	7 797	2 873	669	3 043	21 369
Juni	11 844	4 321	955	3 895	19 662
Juli	10 624	5 319	914	2 900	14 436
Aug	9 609	4 924	711	2 354	14 193
Sep	8 728	2 202	642	2 573	12 442
Okt	6 906	2 534	605	2 290	9 235
Nov	7 200	3 522	681	2 107	9 018
Dec	12 951	7 922	794	3 227	13 789
Totalt	99 530	42 729	8 717	31 040	157 697
Anläggningsbesök övriga besöksmål					
	Östarp	Livets	Medicin.	Hökeriet	Övriga**
Jan	233	836	151	226	55
Feb	236	1 089	283	290	48
Mars	1 047	966	258	471	63
Apr	1 735	746	328	396	75
Maj	4 629	993	307	545	395
Juni	3 861	497	109	396	446
Juli	3 063	40	10	0	735
Aug	3 316	944	212	256	628
Sep	1 972	915	263	1 050	719
Okt	1 627	723	138	410	252
Nov	1 907	936	275	402	50
Dec	2 389	457	172	802	498
Totalt	26 015	9 142	2 506	5 244	3 964
*Notera att kategorierna "Betalande", "Medlem" och "0-18 år" inte utgör samtliga verksamhetsbesök. Bland övriga ingår t ex fria entréer och konferensdeltagare.					
**Med övriga avses Tegnärmuseet, Norlindmuseet samt Bosjöklosters mölla.					

Ekonomiskt resultat

Styrelsen beslutade att medel för projekten Kontorsflytt, Energibesparingsåtgärd och Kulturkrogen ska tas som ett underskott på resultaträkningen i takt med utfallet och finansierat genom eget kapital. Total kostnad för Kontorsflytt är beräknad till 1 MSEK under perioden 2018-2019, för 2018 var utfallet 0,3 MSEK. Total kostnad för Energibesparingsåtgärd & Kulturkrogen är beräknad till 2,5 MSEK under perioden 2017-2019, för 2017 var utfallet 0,4 MSEK och för 2018 var utfallet 1,5 MSEK.

Kulturen har haft en mycket god utveckling för fonder och aktier under 2018. Totalt sett blev utfallet för finansiella intäkter och kostnader 1,6 MSEK bättre än budget. Resultatet efter finansiella intäkter och kostnader blev ett underskott på 609 KSEK, vilket främst förklaras av kostnaderna för projekten ovan. Underskottet balanseras till eget kapital.

Personal och arbetsmiljö

Under 2018 inrättade vi en särskild tjänst för samordningen av Östarp. Tjänsten fördelas mellan halvtid på Östarp och halvtid inne i Lund (sakkunnig intendent för del av samlingarna).

Vi fick möjlighet att hyra mer kontorsyta i Håkan Ohlsson-huset, bredvid de lokaler vi redan hyr på andra våningen. Detta innebär att nästan alla avdelningar kan samlas under samma tak. Renovering av lokalerna pågick under 2018, och inflyttning sker under våren 2019.

Som brukligt är har vi under året haft en gemensam arbetsdag på Östarp, där vi tillsammans förberedde inför sommarsäsongen. Det är ett bra sätt att samla all personal och arbeta med nya arbetsuppgifter under en dag i nya grupperingar över avdelningarna.

Digitala arbetssätt kräver rutinutveckling för uppdragsverksamheten avseende ärendehantering, materialhantering, databaser, dokumentmallar och digital arkivering. Eftersom allt mer information ska tillgängliggöras har också utvecklingen mot digitala dokumentationssystem och arbetsprocesser fortsatt mot databaser och topografisk information i GIS-system och GPS-inmätning.

Nyckeltal, mål och utfall

	Utfall föregående tre år			2018	
	2015	2016	2017	Mål	Utfall
Verksamhetsbesök					
Samtliga besöksmål	142 295	155 241	164 437	166 700	146 401
Kulturen i Lund	98 001	106 278	114 669	116 700	99 530
- varav 0-18 år	40 893	46 008	42 147	50 000	31 040
Anläggningsbesök					
Samtliga besöksmål	217 288	234 278	247 142	245 000	204 568
Kulturen i Lund	172 994	185 315	197 374	195 000	157 697
Webb och Facebook					
Sessioner kulturen.com	155 050	183 505	194 699	200 000	198 909
Övriga webbsidor	21 005	21 492	57 845	60 000	48 974
Följare Facebook	4 548	7 912	11 389	15 000	12 925
Ekonomi kkr					
Entréintäkter	3 062	3 820	4 149	4 359	3 947
Försäljning	916	1 450	1 109	1 335	1 149
Försäljning café	422	704	834	800	854
Medlemsavgifter	1 512	1 545	1 543	1 620	1 585
Uppdrag kulturmiljö	2 733	4 092	4 115	4 090	4 983
Lokaluthyrning	505	251	435	400	372
Lönekostnad	28 814	30 667	33 655	34 495	34 299
Ekonomiskt resultat	495	1 011	3 389	0	-609
Nettoomsättning/årsverke					
Med medlemsavgift	235	283	275	287	281
Utan medlemsavgift	208	255	247	258	253
Medlemmar					
Antal medlemmar	3 397	3 271	3 376	3 470	3 262
Nya medlemmar	363	419	525	570	-
Medarbetare					
Årsverken	55	55	57	56	58
Sjukfrånvaro total %	4,1	4,3	3,0	3,0	5,35
Sjukfrånvaro korttid %	3,3	2,6	2,2	2,3	2,41

Gåvor och donationer

Kulturen tar tacksamt emot gåvor, testamenterade medel och mecenatmedel. 2018 års mecenatmedel gick oavkortat till hjälp att återställa Gamlegårds interiörer på Kulturens Östarp. Tack vare detta generösa stöd kan vi investera i verksamheten, samt finansiera projekt som vi i annat fall inte hade haft möjlighet att genomföra. Vi tackar för de gåvor och donationer som mottogs 2018:

Bardenstam, Malin, Lund

Brisfors, Agneta, Trelleborg

Dedijer, Carin, Lund

Ekman, Anna och Lars, Limhamn

Forslund, Boel, Lund

Fronaeus, Margareta, Lund

Göransson, Bengt, Lund

Hyltén-Cavallius, Klas, Lund

HC och Birgit Johannessons dödsbo, Lund

Leck, Linda, Dalby

Levander, Mona, Lund

Lewenhaupt Tonie, Rydebäck

Melander Gustafsson, Camilla, Danderyd

Nilsson, Cecilia och Nils, Lund

Nosslin Kyle, Sussie, Göteborg

Persson, Tom, Berlin

Pontén, Johan, Göteborg

Sveriges Centralförening för Idrottens Främjande, Stockholm

Thore, Inga, Eslöv

Torebo, Inger, Lund

Tullberg, Andreas, Lund

Werner, Petra, Düsseldorf

Vinge, Ellen, Lund

Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige

HÖGSTE BESKYDDARE

H.M. Konung Carl XVI Gustaf

HEDERSLEDAMÖTER

Bertil Hagman	Märit Rausing
Lennart Nilsson	Martin Wiklund
Margareta Nilsson	Stefan Wiklund
Hans Rausing	Thomas Wiklund

KULTURENS STYRELSE 2018–2019

Representanter valda av föreningen:

Bengt L Andersson, ordförande
Lars Wetterberg, vice ordförande
Gustav Olsson, verksamhets- och museichef
Eric Hamilton
Lena Leufstedt
Gustaf Lorentz
Hanne Mannheimer
Carl Piper
Alexandra von Schwerin

Region Skånes representanter:

Ingrid Jägerhed (S) med suppleant Ronny Johannessen (M)
Ulf Nilsson (FP) med suppleant Stefan Sandberg (MP)

Lunds kommuns representanter:

Lars Andrae (S), suppleant Eva Hergens (KD)
Lars V Andersson (C), suppleant Elvira Mehic (S)

Personalrepresentanter:

Karin Hindfelt, DIK
Lars Tedenbrant, Vision

Arbetsutskott:

Bengt L Andersson (ordförande)
Lars Wetterberg
Hanne Mannheimer
Gustav Olsson

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE
Tegnérplatsen i Lund | 046-35 04 00 | www.kulturen.com